

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

71

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

ירמיהו לו לו קמו

ברוך בן גריהו הספר ויכתב עליה מפי ירמיהו את כל דברי הספר אשר שרף יהויקים מלך יהודה באש ועוד נוסף עליהם דברים רבים כהמה :

לו (א) וימלך מלך צדקיהו בן יאשיהו תחת בניהו בן יהויקים אשר המליך נבוכדנצר מלך בבל בארץ יהודה : (ב) ולא שמע הוא ועבדיו ועם הארץ אל דברי יהוה אשר דבר ביד ירמיהו הנביא : (ג) וישלח המלך צדקיהו את יהויכל בן שלמיה וארת צפניהו בן מעשיה הכהן אל ירמיהו הנביא לאמר החפל לנביא בעדנו אל יהוה אלהינו : (ד) וירמיהו בא ויצא בתוך העם ולא נתנו אתו בית הפליא הכלוא קרי : (ה) וחיל פרעה יצא ממצרים וישמעו הכשדים הצרים על ירושלים את שמעם ויעלו מעל ירושלים : (ו) ויהי דבר יהוה אל ירמיהו הנביא לאמר : (ז) כה-

אמר

ר ש י

חיכה יעיז חיכה יועם והוסיף עליה חגי הנזר שלל אות משולשת זה : לו (א) וימלך מלך לפי שמעתי זה לספר ולומר שנתקיימו הפורעניות שנבא עד הנס התחיל לומר כן ונבא עת הפקודה שיקרבו הימים להתקיים הדברים וימלך מלך אחר על יהודה תחת לטיו בן יהויקים וגו' (ד) וירמיהו זה וינא בתוך העם כשמלך צדקיהו זה והושיאיו מצית הכלל שנבאו יהויקים שצדקיהו היה צדק ודורו השעים ויהויקים רשע ודורו צדקים : (ה) וחיל פרעה ינא ממזרים לעזרה ליהודה : (ז) שז לארזו מזרים

בספירות

מכלל יופי

כמנהג ברוב (יח) על דהספר על שם סופו, כי לא יקרא ספר עד שיכתוב בו (בריו, הוא שכותבין בו (יט) איפה נכתב בה"ת על פי המסורת והקבלה (כ) חצרה - מלעיל, הזקף נכד, והה"א ניספת, והוא כמו חצר, רוצה לומר חצר המלך * רחפקידו * ענין גביזה והנחה (כב) ואה האח * פירש רבי יונה : מסתה, ויתכן לפרש כי האש ענמו כשהוא גדול יקרא אח, והיא המדורה, וכן תרגם יונתן, וית כורא קדמויה מדליקין, ותרגם על האש אשר על האש, לכורא דילגומרין * ובדברי רבותינו ז"ל, מאי אח? רב אמר אחווא, פירוש, עני ערבה, ושמואל אמר עניו הנדלקים באסוה * ובפירוש, כלי שמדליקין בו האש * ואמר : מבערת, מפני העבים המופיעים בה, כאלו היא מיבערת * (כג) שלש דלחות וארבעה * פירוש, דפין, כלומר דפי המגלה, ונקראים דלחות, לפי שנתפסים בגסגסות כדלחות, ובאו בפסוק וזכר ונקבה, שאמר : שלש וארבעה, ואמר כן, לפי שהוא שם מושל, כי דלת לטון נקבה * [ורבותינו ז"ל פירשו, שלש דלחות וארבעה, שלש פסוקים וארבעה *

מפי

ירמיה לו

אמר יהוה אלהי ישראל כה תאמרו אל מלך יהודה השלח אתכם
 אלי לדרשני הנה יחיל פרעה היצא לכם לעזרה שב לארצו
 מצרים : (ח) ושבו הפשדים ונלחמו על העיר הזאת ולכדה
 ושרפה באש : (ט) כה אמר יהוה אל השאו נפשתיכם לאמר
 הלך ילכו מעלינו הפשדים כילא ילכו : (י) כי אם הביתם כל
 חיל פשדים הנלחמים אתכם ונשארוכם אנשים מדרקרים איש
 באהלו יקומו ושרפו את העיר הזאת באש : (יא) והיה בהעלות
 חיל הפשדים מעל ירושלם מפני חיל פרעה : (יב) ויצא ירמיהו
 מירושלם ללכת ארץ בנימן לחלק משם בתוך העם : (יג) והיה
 הוא בשער בנימן ושם בעל פקדת ושמו יראיה בן שלמיה בן
 חנניה ויתפש את ירמיהו הנביא לאמר אל הפשדים אתה נפל :
 (יד) ויאמר ירמיהו שקר אינני נפל על הפשדים ולא שמו אליו
 ויתפש יראיה בירמיהו ויביאהו אל השרים : (טו) ויקצפו השרים
 על ירמיהו והכו אתו ונתנו אותו בית האסור בית יהונתן הספר
 כראתו עשו לבית הפלא : (טז) כי בא ירמיהו אל בית הבור
 ואל החנניות וישב שם ירמיהו ימים רבים : (יז) וישרח המלך
 צדקיהו ויקחהו וישאלהו המלך בביתו בסתר ויאמר היש דבר

מאת

ר ש י

כספינות היו באי' ורמו הקנ"ה לים והניף עליו כמו נודות ואובו' (כלומר
 נפחת דויות לעורו' בני אדם אמרו זה לזה מה זאת אמרו חלו אבותינו שטבעו
 אבותיהם של חלו שאנו הולכים לעזרהם בים מיד שבו לחרם : (יב) לחלק
 משם בתוך העם - לכלגא חסנתא דילה בנו עמא ובעוד הכשדים לרים עליה
 לה סיה ינא ימונה שחתפלל על העיר שלא תלכד : (יג) ושם בעל פקידות
 ממונה לשמו' שלא ינא חס מן העיר להשלים אל הכשדי' : בן שלמיה בן חנניה
 הוא חנניה בן עוזר בן בנו סיה זה ולכך יחסו הכתוב ללמד שכל הוחניף לרשע
 סוף גופל בידו או ביד בנו או ביד בן בנו וירמיה החניף לו שאמר לו חמן יקיס
 ס' את דברך (לעיל כ"ח) . ומדרש אגדה שגוה חנניה את בנו ראה שאני מת
 על ידי ירמיה והעמידני שקרן בכנזחתי חס תוכל להכשילו הכשילו וננו לזה
 גם הוא לבניו כך וכשהגיע עשה הכשילו : (טז) ואל החניות . תירגס יונתן
 לניי

איהר
 אנטו
 איוט
 צוריק
 געו
 כשרו
 אוד
 נור א
 געצע
 העעה
 טאגע
 ריווע
 אים ט
 שלמי
 רעו
 צו ד
 פעם
 איב
 הויו
 האט
 ברא
 דער
 ובמי
 ממש
 תלמי
 איז
 פד
 כמו
 הכ
 שהו
 ויכ
 קל
 שמי
 ר
 אנ
 וכן
 שם
 ממ

תרגום אשכנזי קמח

איהר דעם קעניג פֿאָן יהודה, וועלכער אייך מיט יענעם געזוך צו מיר געשיקט האָט,
אָנטוואָרטע: זידיע, פּרעה'ס העער, וועלכעס אייך צוד הילפֿע אויפֿגעבראַכען
אויס, קעהרט נאָך זיינעם לאַנדע מצרים צוריק; [ח] דיא כּשדים ווערדען ווידער
צוריקקאָממען, דיזע שטאָרט צו בעקרוגען, ווערדען זיא עראַכערן אונד פֿערברענגֿע
גען. [ט] זאָ שפּריכט דער עוויגע: בעטדערט אייך זעלכסט ניכט, אַלס אָב דיא
כּשדים פֿאָן אייך גענצליך אכציהען ווערדען; דען דיזעס ווירד ניכט געשעהען. [י]
אונד שלונגעט איהר אויך דאָגאַנצע כּשדישע, אייך אַנגרייפֿענדע העער, זאָ דאָס
נור אייניגע פֿערוואונדעטע איבריג בליבען, זאָ ווירדען דיזע זיך אויס איהרעם
געזעלטע אויפֿמאַכען, אונד דיזע שטאָרט פֿערברענגען. — [יא] אַלס דאָז
העער דער כּשדים, אויס פֿורכט פֿאַר דעם העערע פּרעה'ס, פֿאָן ירושלים אָנגעגֿע
שאַגען וואָר, [יב] גינג ירמיהו אויס ירושלים, אום נאָך דעם לאַנדע בנימין צו
דיזען, אונד וואָללטע זיך אונטער דער מענגע וועגשליפֿען. [יג] אַלס ער אָכער
אַם טרוואַרע בנימין וואָר, פֿאַנג איהן איין אויפֿזעהער, נאָמענס יראייה, זאָהן
שלמיה, דיזער ערגריף דען פּראָפֿעטען ירמיהו מיט דען וואָרטען: דוא וויללסט צו
דען כּשדים איבערלויפֿען! [יד] ניכט דאָך! ערווידערטע ירמיהו, איך ווילל ניכט
צו דען כּשדים איבערגעהן; אַלליין יראייה אַכטעטע ניכט דרויף, הילט דען ירמיהו
פֿעסט, אונד פֿיהרטע איהן צו דען געהיימעווערטעהן. [טו] דיא רעטהע וואָרען
א יב צו ירמיהו אויפֿגעבראַכט, ליסען איהן שלאַגען, אונד אינס געפֿענגניס, אים
הויזע דעם שרייבערס ירוזנתן, ווערפֿען, וועלכעס זיא צום געפֿענגניס געמאַכט
האַטטען. [טז] נאָכדעם ירמיהו אין דען קערקער, הונטער דיא קויפֿלעך, געגֿע
בראַכט וואורדע, אונד לאַנגע צייט דאָזעלכסט געזעסען האָטטע, [יז] שיקטע
דער קעניג צדקיהוהין, ליס איהן האַלען, אונד פּראָנטע איהן אינס געהיים אין זייֿ
געם

ב א ו ר

ובמרדו שלח למלך מצרים לעזרו, ובשאלת מלך בבל חילו מבני שמרד צו, יצא חיל פרעה
ממצרים. (רד"ק). (ט) אלחשיואו, לשון הסתה, כמו הנחש השיחני, וענינו כמו אל
תדמי בנפסכס. (י) כי אם הכיתם, אף גם כהיתם כל חיל כשדים, וכשזרו בהם חך
אזיה אנשים מדוקרים, יקומו כמעטים הנשארים האלה מתוך אהניהם ישרפו העיר באש.
פדקרים, בדקירות חרב, אך לא למות, כי אם הכה ופגוע לחלי. (יא) לחלוק משם,
כמו לחליק, ופירושו להחליק עמו משם, שהיה בתוך העם, והיה ירא שמה יתנוהו לבית
הכלא, לפי שאמר: כי אם הכיתם את כל חיל כשדים וכו'; וענין לחליק, לשון השמטה,
שהוא קרוב לענין חלקות, כלומר היה רובה להיות נשמטם (רד"ק), וכן תרגמתי.
ויונתן תרגם לפלגא אחסנתא דאית ליה תמן גנו עמא, וכן פרש רש"י; וכדכח לחליק, לטול
חלק עם הכהנים שהיו בענות. (יב) בעל פקדת, נעל מינוי (אמטמאן, בעאמטער)
שמו אותו באותו השער, כי היו אנשים ממונים לשמור, שלא יבא איש משם אל הכשדים.
(רש"י ורד"ק). ותהיה אלת פקדתם סם מקרה, מהתואר פקיד. בן חנניה, דברי
אגדה בזה ראה ברש"י. אהה נפל, אהה נופל ממנו, להתחבר אל הכשדים,
וכן יומנשה נפלו אל דוד, לכו ונפלה אל ארס; ויש מפרשים כמו על פני כל אשוינפל, לשון
שכן. (טז) כי בא, והיה אחר בוא ירמיהו אל הכור וכו', ויש שם ימים רבים, ואל החנויות,
תרגם יונתן ולגיו מן חנותא, כלומר בית האסור הזה לפני מן החנויות, שהיו שם לפני בית
האכזרים

כס
רצו
דה
אמר
בל
איש
גלות
מיהו
ויהי
הבן
פל
אליו
שרים
הספר
הבור
המלך
הרבר

כלומר
טבעו
לחלק
עליו
ידות
ונכיה
לרשע
מן יקום
וחני מח
בנו וזה
גם יונתן

תרגום אשכנזי

חכמה

נעם פאלאסטע , אָב ער איינען געטשליכען אויפֿשפרוך ערהאַלטען האָבע? יא! אַנטוואַרטעטע ירמיהו , אונד ריווער לויטעט : דוא ווירפט אין דוא געוואַלט דעם קעניגס פֿאַן בכל געראַטהען . [יח] דאָרויף זאָגטע ירמיהו פֿערנער צום קעניג צדקיהו : וואָס האָבע איר דען געגען דיך , אָדער געגען דייענע דינער אונד דויעם פֿאַלק פֿערבראַכען , דאַס איהר מיך אין איינען קערקער געוואַרפֿען האָבעט? [יט] וואָ וינד איירע פֿראַפֿעטען , דיא אייך געווייזן זאָגעט האָבען , דער קעניג פֿאַן בכל ווערדע ניכט איבער אייך אונד דויעם לאַנד קאַממען? [כ] הערע נון , מיין הערר ! אָ קעניג ! לאַס מיין פֿלעדען בייא דיר איינגאַנג פֿינדען , אונד שיקע מיך ניכט ווי דער אינס דוויז דעם שרייבערס יחונתן הין , דאַמיט איר דאָרט ניכט שטערבע ! [כא] זאָגלייך כעפֿאַהל דער קעניג צדקיהו , דאַס מאַן דען ירמיהו אין דען פֿאַרה האָף דעם קערקערס זעטצען , אינד איהם זאָ לאַנגע טעגליך איין לאַיבען בראַד אייס דער כעקערשטראַסע רייכען זאָלל , ביס קיין בראַד מעהר צו האָבען זיין ווירד . אַל זאָ בליב ירמיהו אים פֿאַרהאַפֿע דעם קערקערס .

לח [א] אַלס פֿשחור , זאָהן סתן , גדליהו , זאָהן פֿשחור , יוכל , זאָהן שלמיהו , אונד פֿשחור , זאָהן מלכיהו דיא וואַרטע דווערטען , וועלכע ירמיהו פֿאַר דעם

ב א ו ר

האסורים . (כא) כחצר המטרה , בית המשמר הזה היה טוב מנית האסור , כי בנית האסור היו הנחמסים אסורים בכבלים , ופה היו אך משומרים לכל יבאו , לכן נקרא מטרה . מהוץ האופים , משוק הנחתומים . ובמדרש שהיו נותנים לו פת קיבר , שהיא נמכרת סוף לפלטרט , ופירש פת קיבר , פת סוכין (רד"ק) . לח (א) וישמע , בקאפטיטל הזה יספר , איך הפילו שרי ירושלים את ירמיהו לבור , על דבר נבואתו הקשה , והמלך נדקיהו שלח להעלותו משם , וישאלהו בסתר על דבר ה' , וירמיהו נבא לו מהפכת העיר , ויעשהו לבואת מן העיר ולפול אל הכשדים , אז תנבל נפשו

מבלל יופי

מאי שנא שלש דלתות וארבער? אמרו ליה ליהויקיס , כתב ירמיה ספר קינות . אמר להו , מאי כתיב ביה? איכה יסבה בדר העיר . אמר להו , ואנא מלכא? בכה תנכה . אמר להו , ואנא מלכא . גלתה יהודה . אמר להו , ואנא מלכא . דרכי בנין חבלות . אמר להו , ואנא מלכא . היו נביה לראש , אמר , מעכשיו אינו מיד , אמר להו , מאן אמריה? כי ה' הונה . מיד קדר כל האזרחות שבה וטרפה באש . והשלך . מקור . אל האש אשר אל האח . כמו על , והראשונים אל , והאחרונים על , ופסוק חד סימן , ואל על יקראהו (הושע י"ב) . (ביה) הפגיעו בטלך . ענין תחנה ונקשה , וכן (ישעיה כ"ט) וישתומם כי אין מפניע . לז (ד) ביה הכליא . כתיב ב"ד , וקרי הכלוא ב"ו , והוא בית האסורים , ענין מניעם ועזירה , מענין וכלא הגס (בראשית ז') . (ט) אל רשיאו . ענינו ההסתה והפתוי . כי אם הכיהם . מלת העעס לרבות . (יב) לחלוק . משפטו להחליק , והסרה הפ"א , והוטלה תניעתה חמת הלמ"ד , וכן (ישעיה כ"ג) לשמיד שעזניה , והס"ת בשא לבדו , וענינו ענין השמטה , שהוא קרוב לענין חלקלקות , רוצה לומר שהיה רוצה להיות נשמט משם . ויש לפרשו מענין וחלוק כחלה . (יג) בעל פקידת . שם , ענין מנוי ונזכרות , ופירושו בעל מניו . וראייה . בשני יודין , הראשונה נקראת ונקודה נקמן ודגושה , והסנית ח"ה נקראת , וכן (בראשית ד') ומתיאל ילד את מתושאל , וכן ישכר לקריאת בן אשר . [ואמרו]

ירמיה לו לח קמט

מאת יהוה ויאמר ירמיהו יש ויאמר בנד מלך בבל הנחן : (יח)
 ויאמר ירמיהו אל המלך צדקיהו מה חטאתי לך ולעבדיך ולעם
 הזה בירנתתם אותי אל בית הכלא : (יט) ואיו ואיה קרי גביאכם
 אשר נבאו לכם לאמר לא יבא מלך בבל עליכם ועל הארץ
 הזאת : (כ) ועתה שמע נא אדני המלך תפלגא תחפתו לפניך
 ואל תשבני בית יהונתן הספר ולא אמות שם : (כא) ויצוה המלך
 צדקיהו ויפקדו את ירמיהו בחצר המטרה ונתן לו כפר לחם ליום
 מחוץ האפים עדתם כל הלחם מן העיר וישב ירמיהו בחצר
 המטרה :

לח (א) וישמע שפטיה בן מתן וגדליהו בן פשחור ויובל בן
 שלמיהו ופשחור בן מלכיה את הדברים אשר ירמיהו מדבר אל-

כל

ר ש י

לגיו מן חנואתה חנוות היא לפני אותו ביה הכלא : (כא) מחץ האופים
 משוק נחמוניא כמו וחונות תשים לך בדמשק (מלכיס ח' כ') :

לח (ב) וסיתא

מכלל יופי

[ואמרו רבותינו ז"ל, שהיה בן בני של חכמה בן עזר, ובשיל שהכחישו ירמיהו בכנאיתו ונאל
 לו נמיתה. וזה את בני שאם יוכל להכחיל את ירמיהו יעשה, וכן שלמיהו בני טוה ליראיהו בני,
 ועכשיו כשנאל לו עילה תכשו. א הכשרים אתה נופל. ר"ל מתחבר ונשיע אליהם, וכן
 ת"י : משתמע, ומענין זה וממנשה נפלו על דוד (דברי הימים י"ב), לכו ונפלה אל עמנה
 ארס. (יד) אינני נופל על הכשרים. זה על, והראשון אל, וס מן ואל על יקראו
 (הושע י"ב). (טו) בית האסור. שם, בפלס אנוס בעליו (ישעיה ח') לבית הכלא.
 ענין מניעה ועזירה. (טז) ואל החנוות. הלשון הזה ידוע בדברי רבותינו ז"ל, חטת של
 ישראל, ונקראת כן לפי שחניטתם האכסנאים, ותרנס יונתן : ולגוי מן חניתא, כלומר זה
 בית האסור היה לפני מן החנוות, שהיו שם לפני בית האסורים. והנפחד חנוות, ונשחנה
 חנוות החי"ת לשוא, לרוב החנוות, גם יתכן כי חנוות מקובץ מן חנוות, בשוא ופחת
 החי"ת, כי לא במאז חנות במקרא, כי אם בדברי רבותינו ז"ל, כמו : שכתבנו, לפי כך לא
 נתבררה קריאתו אם בקמן אם בשוא, ויהיה חנות בשקל פדוה, שכנות, ראונה, ית"ו
 חנות כהפכה יו"ד, לפי שהתי"ו והה"א שוים, ופעמים רבות החי"ו תמורת ה"א, וי"א
 היו"ד, שהוא מקום הה"א בקנץ, תמורת התי"ו, כמשפטה לבא תמורת הה"א. וכן נרנו בקנץ
 גלות, גלות, וכן אמרו במשנה מן אמות ג' אמות עושים מלאכה בערבי פסחים עד
 חנות. (יט) ואיה גביאכם. ואיו כתיב, רוכה לומר איו הדגדג אונטתם
 בו מביניאכם. (כא) ויפקדו. ענין נתינה והנחה. מחוץ האופים. פירוש, שוק.
 לח (ב) יחיה, כתיב, וסיה קרי, והענין אחד. לשלל. לריוס, כלומר כאלו שללה
 שהחילה